

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-513323-II/05/DK

00-090 Warszawa   Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 22 827 64 53

Warszawa, ...*9*.....sierpnia 2010 r.

Pan

Krzysztof Kwiatkowski

Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Zgodnie z art. 4 Ramowej Decyzji Rady Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2001r w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (2001/220/WSiSW) każde Państwo Członkowskie zapewnia, aby począwszy od pierwszego kontaktu z organami ścigania, ofiary miały dostęp w szczególności do informacji mających znaczenie dla ochrony ich interesów. Zalicza się do nich, jako minimum m.in. informacje o procedurze, która jest następstwem złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa wraz z rolą ofiar w powiązaniu z tą procedurą, a także wymagania potrzebne do tego, aby być uprawnionym do otrzymania odszkodowania.

Opierając się na wskazanych zobowiązaniach, należy zgłosić zastrzeżenia dotyczące różnicowania pomiędzy podejrzanym a pokrzywdzonym w zakresie ustawowych gwarancji informowania przez organy ścigania o uprawnieniach i obowiązkach.

Mimo faktu, iż w postępowaniu przygotowawczym pokrzywdzony i podejrzany są stronami, tylko podejrzany ma zagwarantowane generalne prawo do uzyskania przed pierwszym przesłuchaniem pełnej informacji o uprawnieniach, obowiązkach i konsekwencjach niedopełnienia tych ostatnich.

Wprawdzie na organy postępowania nałożony jest obowiązek udzielenia pouczenia pokrzywdzonemu w konkretnej sytuacji procesowej (art. 305 § 4 i art. 334 § 2 K.p.k.), jednak nie zaspokaja to niedosytu ustawowej gwarancji w zakresie pełnej informacji procesowej dla pokrzywdzonego, na poziomie odpowiadającym treści art. 300 K.p.k.

Treść przepisów art. 299 § 1 oraz art. 300 K.p.k., przy braku odpowiednika tego ostatniego odnoszącego się do pokrzywdzonego, świadczy o niezrozumiałej niekonsekwencji ustawodawcy.

Nie sposób przecenić wagę rzetelnej informacji dla uczestników postępowania, która jest wyrazem utrwalonej we współczesnym procesie karnym zasady lojalności. Bez niej nie sposób wyobrazić sobie korzystania przez strony z przysługujących im uprawnień, tj. rzeczywistego wypełniania roli strony procesowej.

Nic nie sprzeciwia się jednakowemu traktowaniu pokrzywdzonego i podejrzanego w zakresie zagwarantowania prawa uzyskania pełnej informacji, co więcej, wskazany przepis art. 4 Ramowej Decyzji Rady UE nie tylko określa minimalny zakres informacji dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, ale również wskazuje na moment, w którym powinny je otrzymać.

Zaznaczam, że obowiązek doręczenia pokrzywdzonemu formularza pt.: „Pouczenie pokrzywdzonego o podstawowych uprawnieniach i obowiązkach”, stanowiącego załącznik do protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie nie wynika z ustawy, lecz z przepisów niższej rangi, regulujących urzędowe czynności policji i prokuratury w postępowaniu przygotowawczym.

Obowiązek wręczenia formularza i odebrania oświadczenia pokrzywdzonego, iż zapoznał się z jego treścią, jest wciąż mylnie traktowany jako spełnienie obowiązku prawidłowego pouczenia pokrzywdzonego o przysługujących mu uprawnieniach.

Jest rzeczą oczywistą, że samo zacytowanie przepisów nie zapewni pokrzywdzonemu niezbędnej wiedzy o możliwościach podjęcia konkretnych działań procesowych, gwarantujących poszanowanie przysługujących mu uprawnień. Informacja powinna być zatem zredagowana tak, aby pokrzywdzony, dysponujący przeciętną wiedzą w tym zakresie, potrafił zrozumieć sens wskazanych w pouczeniu rozwiązań prawnych dotyczących jego pozycji procesowej. Samo przytoczenie przepisów prawnych, określających uprawnienia pokrzywdzonego, jest niewystarczające dla uznania, iż rzeczywiście, w znaczeniu merytorycznym, organ procesowy zrealizował obowiązek pouczenia.

Zaznaczam, że problem ten dotyczy również wielu innych druków obowiązujących w jednostkach prokuratury, w tym formularza pt.: „Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach podejrzanego”.

Ze względu na sposób pouczenia, nie rozumiejąc istoty przekazanych im w sposób nazbyt formalistyczny informacji, pokrzywdzeni często pozostają bierni i bezradni w procesie karnym, o czym świadczą wciąż napływające do mnie wnioski oraz wyniki analiz aktowych.

Na marginesie zauważyć należy, że przytoczenie w pouczeniu treści nie są wyczerpujące i wymagają uzupełnienia, gdyż obecnie stwierdzone luki mogą być brzemiennie w skutkach. Przykładem jest brak pouczenia o prawie żądania zmiany biegłego i brak wskazania na prawo wnioskowania o uzupełnienie śledztwa. Za szczególnie niewłaściwy należy uznać brak informacji o możliwościach wniesienia kasacji, wniosku o wznowienie postępowania prawomocnie zakończonego oraz o podjęcie postępowania warunkowo umorzonego. Znikoma jest wiedza pokrzywdzonych zwracających się do mnie, o możliwości skorzystania z państwowej kompensaty przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, czemu również nie służy brak stosownej informacji w druku pouczenia.

Mimo uruchomienia przez Ministerstwo Sprawiedliwości kampanii społecznej, mającej na celu zwrócenie uwagi na prawa osób pokrzywdzonych przestępstwem i mimo innych, ważnych akcji, jak np. stworzenia strony internetowej www.pokrzywdzeni.gov.pl, zawierającej informacje dla pokrzywdzonych, wciąż wpływają do mnie skargi od osób pokrzywdzonych przestępstwem, wymagające wskazania ich adresatom przysługujących środków działania.

Nic nie wskazuje na to, aby zgodnie z wytycznymi Prokuratora Generalnego z dnia 20 lutego 2009 r. w sprawie działań na rzecz pokrzywdzonego, niezależnie od pisemnego pouczenia o uprawnieniach, wszyscy pokrzywdzeni otrzymywali dodatkowe ustne informacje. Ofiary przestępstw skarżą się niejednokrotnie na trudności z bezpośrednim kontaktem z osobami prowadzącymi sprawy karne i fakt zaistnienia zaskakujących dla nich okoliczności, wynikających z przepisów prawa, o których wcześniej nie wiedzieli.

Mam wątpliwości, czy sytuacja składania zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, nawet przy ogromnych staraniach osób przyjmujących zawiadomienie, aby ustnie wyjaśnić

treść przepisów, daje faktyczną możliwość zapoznania się z treścią formularza, odnoszącego się do kilkudziesięciu przepisów prawa, regulującego bardzo różne kwestie i spisane w sposób czytelny praktycznie wyłącznie dla prawników. Dyskusyjne jest zatem w mojej ocenie zawarcie zapisu oświadczenia o zapoznaniu się z prawami i obowiązkami w treści formularza pouczenia.

Uprzejmie proszę Pana Ministra, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14 poz. 147 ze zm.), o rozważenie podjęcia inicjatywy zmierzającej do nowelizacji art. 300 K.p.k. w celu nałożenie na organy postępowania przygotowawczego obowiązku pouczenia pokrzywdzonego o jego uprawnieniach, obejmującego pełne i zrozumiałe dla niego informacje. Proszę też o rozważenie zmiany treści obowiązujących pouczeń tak, aby były wyczerpujące i zrozumiałe dla przeciętnego odbiorcy oraz powiadomienie, czy wydany niedawno przez Ministerstwo Sprawiedliwości „Informator dla osób pokrzywdzonych przestępstwem”, jest dostępny dla każdego pokrzywdzonego.

Łęka Wynerzy zrosca

Łęka Jipm